

gallus canēns

NOVVS DIES

1 Nox est. Familia dormit. Villa Iūliī obscūra et quiēta est. Mārcus quiētus in lectō suō cubat; is bene dormit. Quīntus dormīre nōn potest, quod et caput et pēs eī dolet. Bracchium quoque dolet Quīntō; itaque is nōn 5 dormit, sed vigilat.

Cubiculum in quō Quīntus cubat nōn magnum est, nec magnum est cubiculum Mārcī. Utrumque cubiculum parvum est. Uterque puer cubat in cubiculō parvō, neuter in cubiculō magnō. Neutrum cubiculum magnum est. Uterque puer quiētus est, neuter puer sē 10 movet. Alter puer dormit, alter vigilat. Alter ē duōbus puerīs valet, alter aegrōtat. Uter puer aegrōtat, Mārcus ne an Quīntus? Quīntus aegrōtat, Mārcus valet.

Āer frigidus cubiculum Mārcī intrat, fenestra enim 15 aperta est. Mārcus fenestrā apertā dormit. Fenestra Quīntī aperta nōn est. Altera ē duābus fenestrīs est aperta, altera clausa. Utra fenestra clausa est? Fenestra Quīntī. Is fenestrā clausā dormit, quia aeger est.

cubāre = iacēre (in lectō)
dolēre + dat: pēs eī /Quīntō dolet

vigilāre ↔ dormīre

uter- utra- utrum-que:
uterque puer : et M. et Q.; utrumque cubiculum : et cubiculum M.i et Q.i
neuter -tra -trum: neuter puer : nec M. nec Q.

alter -era -erum
duo, abl duōbus
valēre ↔ aegrōtare
uter -tra -trum: uter puer? : M. ne an Q.?

duae, abl duābus

clausus -a -um↔apertus -a -um

canēns -entis = quī canit
(-ns < -nts)

gallus canēns
gallum canentem

dormiēns -entis = quī dormit
vigilāns -antis = quī vigilat

quō-modo? < quō modō?
ho-diē = hōc diē

mē (acc): mihi (dat)

ad-hūc = ad hoc tempus,
etiam nunc

inquit = dicit
surgere

af-ferre < ad-ferre
af-fer! (imp)

lavāre
sordidus -a -um

Ecce gallus canit: “Cucurrū! Cucucurrū!” Gallus canēns novum diem salūtat.

20

Mārcus oculōs nōn aperit neque sē movet. Quīntus, quī oculīs apertīs iacet, super lectum sē vertit. Puer dormiēns gallum canentem nōn audit. Puer vigilāns gallum audit, et Dāvum vocat.

Dāvus cubiculum intrāns interrogat: “Quōmodo sē 25 habet pēs tuus hodiē?”

Quīntus respondet: “Pēs male sē habet, nec pēs tantum, sed etiam caput et bracchium dolet. Ō, quam longa nox est! Sed iam māne est, nam gallus canit. Dā mihi aquam, Dāve!”

30

Dāvus Quīntō aquam in pōculō dat. Puer aquam bibit. Servus puerum bibentem aspicit.

Dāvus Quīntum in lectō iacentem relinquit et cubiculum Mārci intrat. Mārcus adhūc dormit. Dāvus ad puerum dormientem adit eumque excitat. Quōmodo servus 35 puerum excitat? In aurem puerī dormientis magnā vōce clāmat: “Mārce! Māne est!” Eō modō excitātur Mārcus, et oculōs aperiēns servum apud lectum stantem videt. Iam neuter ē duōbus puerīs dormit.

II

“Hōra prīma est” inquit Dāvus, “Surge ē lectō!”

40

Mārcus ē lectō surgit. Iam nōn cubat in lectō, sed ante lectum stat. Mārcus Dāvum aquam afferre iubet: “Affer mihi aquam ad manūs!”

Servus Mārcō aquam affert et “Ecce aqua” inquit, “Lavā faciem et manūs! Manūs tuae sordidae sunt.”

45

Mārcus prīnum manūs lavat, deinde faciem.
 Dāvus: "Aurēs quoque lavā!"
 "Sed aurēs" inquit Mārcus "in faciē nōn sunt!"
 Dāvus: "Tacē, puer! Nōn modo faciem, sed tōtum
 50 caput lavā! Merge caput in aquam!"

Mārcus caput tōtum in aquam mergit atque etiam aurēs et capillum lavat. Iam tōtum caput eius pūrum est. Aqua nōn est pūra, sed sordida.

Aqua quā Mārcus lavātur frīgida est; itaque puer ma-
 55 nūs et caput sōlum lavat, nōn tōtum corpus. Māne Rō-
 mānī faciem et manūs aquā frīgidā lavant; post merī-
 diem tōtum corpus lavant aquā calidā.

Mārcus caput et manūs tergēns Dāvum interrogat:
 "Cūr frāter meus tam quiētus est?"

60 Dāvus respondet: "Quīntus adhūc in lectō est."

Mārcus: "In lectō? Quīntus, quī ante mē surgere solet, adhūc dormit! Excitā eum!"

"Nōn dormit" inquit Dāvus, "Frāter tuus vigilat, nec surgere potest, quod pēs et caput ei dolet."

65 Mārcus: "Mihi quoque caput dolet!"

Dāvus: "Tibi nec caput nec pēs dolet! Caput valēns nōn dolet nec membra valentia."

Per fenestram apertam intrat āēr frīgidus. Mārcus frīget, quod corpus eius nūdum est (id est sine vestīmen-
 70 tīs); itaque Mārcus vestīmenta sua ā servō poscit: "Dā mihi tunicam et togam! Vestī mē!" Dāvus puerō frīgenti tunicam et togam dat, neque eum vestit: necesse est

Mārcus faciem lavat

pūrus -a -um ↔ sordidus

māne adv (: hōrā prīmā)

vir togātus

tē (acc): tibi (dat)

frīgere = frīgidus esse
 nūdus -a -um
 vestīmentum -ī n
 poscere = darī iubēre
 vestīre

induere

gerere = (in corpore)
ferre, habēre
togātus -a -um = togam
gerēns
praeter *ppr+acc*

dexter -tra -trum ↔
sinister -tra -trum

calceus -ī m

mē-cum (= cum mē)
tē-cum (= cum tē)
sē-cum (= cum sē)
abl.: mē, tē, sē (= acc)

parentēs -um *m pl*
= pater et māter

puerum ipsum sē vestīre. Mārcus prīmū tunicam induit, deinde togam. Puer iam nūdus nōn est.

(Toga est vestīmentum album, quod virī et puerī Rō- III
mānī gerunt. Graecī et barbarī togam nōn gerunt. Multīs barbarīs magna corporis pars nūda est. Virō togātō nūlla pars corporis est nūda praeter bracchium alterum. Utrum bracchium virō togātō nūdum est, dextrumne an sinistrum? Bracchium dextrum est nūdum, bracchium 80 sinistrum togā operītur. Militēs togam nōn gerunt, nēmō enim togātus gladiō et scūtō pugnāre potest. Utrā manū mīles gladium gerit? Manū dextrā gladium gerit, scūtum gerit manū sinistrā.)

Mārcus, quī pedibus nūdīs ante lectum stat, calceōs 85 poscit: “Dā mihi calceōs! Pedēs frīgent mihi.” Dāvus eī calceōs dat, et eum sēcum venīre iubet: “Venī mēcum! Dominus et domina tē exspectant.”

Mārcus cum servō ātrium intrat, ubi parentēs sedent līberōs exspectantēs. Ante eōs in parvā mēnsā pānis et 90 māla sunt. Parentēs ā filiō intrante salūtantur: “Salvēte, pater et māter!” et ipsī filium intrantem salūtant: “Salvē, Mārce!”

Māter alterum filium nōn vidēns Dāvum interrogat: “Quīntus quōmodo sē habet hodiē?” 95

Dāvus: “Quīntus dīcit ‘nōn modo pedem, sed etiam caput dolēre’.”

Aemilia surgit et ad filium aegrōtantem abit. Māter filiō suō aegrōtantī pānem et mālum dat, sed ille, quī

100 multum ēsse solet, hodiē nec pānem nec mālum ēst.
Puer aegrōtāns nihil ēsse potest.

Mārcus autem magnum mālum ā patre poscit: “Dā mihi illud mālum, pater! Venter vacuuus est mihi.”

Iūlius Mārcō pānem dāns “Prīmū ēs pānem” inquit, “deinde mālum!”

Mārcus pānem suum ēst. Deinde pater eī in utramque manum mālum dat, et “Alterum mālum nunc ēs” inquit, “alterum tēcum fer!”

Dāvus Mārcō librum et tabulam et stilum et rēgulam afferit.

Iūlius: “Ecce Dāvus tibi librum et cēterās rēs tuās afferit. Sūme rēs tuās atque abi!”

“Sed cūr nōn venit Mēdus?” inquit Mārcus, quī Mēdum adhūc in familiā esse putat. Is servus cum pueris 115 īre solet omnēs rēs eōrum portāns. Mārcus ipse nūllam rem portāre solet praeter mālum.

Iūlius: “Mēdus tēcum īre nōn potest. Hodiē necesse est tē sōlum ambulāre.”

Mārcus: “...atque mē ipsum omnēs rēs meās portāre? Cūr ille servus mēcum venīre nōn potest ut solet? Etiamne Mēdō caput dolet?”

Iūlius: “Immō bene valet Mēdus, sed hodiē aliās rēs agit.”

Mārcus: “Quae sunt illae rēs?”

Iūlius nihil ad hoc respondet et “Iam” inquit “tempus est discēdere, Mārce.”

multum -īn

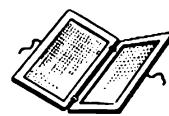
ēsse, *imp* ēs! ēste!

utra-que manus
utram-que manum

tē-cum = cum tē
ferre, *imp* fer! fert!

rēs reīf		
	sing	plūr
nōm	rēs	rēs
acc	rem	rēs
gen	reī	rērum
dat	reī	rēbus
abl	rē	rēbus

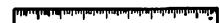
omnis -e ↔ nūllus

tabula -ae /

stilus -īm

rēgula -ae /

sakvē!
vale!
“*salvē!*” dīcit quī
advenit
“*valē!*” dicit quī
discēdit

Mārcus mālum, librum, tabulam, stilum rēgulamque
sēcum ferēns ē vīllā abit. Fīlius ā patre discēdēns “*Valē,*
pater!” inquit.

“*Valē, Mārce!*” respondet pater, “*Bene ambulā!*”

130

Quō it Mārcus cum rēbus suīs? Vidē capitulum quīn-
tum decimum!

participium -ī n (*part*)

/Puella vigilāns...

masc./fēm.		sing.	plūr.
nōm.	-ns	-nt̄ ēs	
acc.	-nt̄ em	-nt̄ ēs	
gen.	-nt̄ is	-nt̄ iūm	
dat.	-nt̄ ī	-nt̄ ibūs	
abl.	-nt̄ el̄-ī	-nt̄ ibūs	

neutr.			
nōm.	-ns	-nt̄ ia	
acc.	-ns	-nt̄ ia	
gen.	-nt̄ is	-nt̄ iūm	
dat.	-nt̄ ī	-nt̄ ibūs	
abl.	-nt̄ el̄-ī	-nt̄ ibūs	

- [1] -āns -antis
- [2] -ēns -entis
- [3] -ēns -entis
- [4] -iēns -ientis

Vocābula nova:
gallus
vestīmentum
tunica
toga
calceus
parentēs
tabula
stilus
rēgula

GRAMMATICA LATINA

Participium

Puer vigilāns in lectō iacēns gallum canentem audit. Gallus 135
canēns nōn auditur ā puerō dormiente. Puer dormiēns servum
clāmantem audit, nec ā gallō canente, sed ā servō clāmantē
excitat. Nōn vōx gallī canentis, sed vōx servī clāmantis pue-
rum dormientem excitat.

Puerī vigilantēs gallōs canentēs audiunt. Gallī canentēs ā 140
puerīs dormientibus nōn audiuntur. Puerī dormientēs servōs
clāmantēs audiunt, nec ā gallīs canentibus, sed ā servīs clā-
mantibus excitantur. Nōn vōcēs gallōrum canentium, sed vō-
cēs servōrum clāmantium puerōs dormientēs excitant.

Caput valēns nōn dolet nec membra valentia. Canis animal 145
volāns nōn est; animālia volantia sunt avēs. Militēs inter pīla
volantia pugnant.

‘Vigilāns’, ‘iacēns’, ‘canēns’, ‘dormiēns’ participia sunt.
Participium est adiectīvum dēclīnātiōnis III: gen. sing. -antiis,
-entis (abl. sing. -e vel -ī).

150

PENSVM A

Puer dorm- nihil audit. Dāvus puerum dorm- excitat: in
aurem puerī dorm- clāmat: “Mārce!” Mārcus oculōs aper-
servum apud lectum st- videt. Servus puerō frīg- vestimenta
dat. Parentēs filium intr- salūtant et ā filiō intr- salūtantur.
Fīlius discēd- “*Valē!*” inquit.

Corpus val- nōn dolet. Medicus caput dol- sānāre nōn potest. Piscēs sunt animālia nat-.

PENSVM B

Puerī in lectīs — [= iacent]. — puer dormit, alter —; alter —, alter aegrōtat. — puer aegrōtat, Mārcusne — Quīntus? Quīntus aegrōtat.

Servus puerum dormientem — et eī aquam —. Mārcus ē lectō — et prīnum manūs —, — faciem. Puer vestīmenta ā servō —, et prīnum tunicam —, deinde —. Iam puer — nōn est. Virō — [= togam gerentū] bracchium — nūdum est. Dāvus Mārcum sēcum venīre iubet: “Venī —!”

Mārcus Mēdum, quī cum eō īre —, nōn videt. Mēdus librōs et cēterās — Mārcī portāre solet, Mārcus ipse — portāre solet — mālum. “Hodiē” — Iūlius “Mēdus — īre nōn potest.” Mārcus sōlus abit librum et — et stilum — ferēns.

PENSVM C

Quīntusne bene dormit?

Uter puer aegrōtat?

Estne clausa fenestra Mārcī?

Uter ē duōbus pueris gallum canentem audit?

Quōmodo servus Mārcum excitat?

Tōtumne corpus lavat Mārcus?

Cūr Mārcus frīget?

Quid Mārcus ā servō poscit?

Utrum bracchium togā operītur?

Utrā manū mīles scūtum gerit?

Quās rēs Mārcus sēcum fert?

rēs
apertus
clausus
sordidus
pūrus
nūdus
togātus
dexter
sinister
omnis
cubāre
vigilāre
valēre
excitāre
surgere
afferre
lavāre
mergere
solēre
frīgēre
poscere
vestīre
induēre
gerere
inquit
uterque
neuter
alter
uter?
mihi
tibi
mēcum
tēcum
sēcum
nihil
quōmodo
hodiē
adhūc
prīnum
deinde
praeter
an
valē
participium